

ומה שכתב בתרוץ השני שלכתחילה אסור ובדיעבד מותר הוא דוחק כמו שכתבו הגר"א והערוך השלחן. ובאמת מבואר ברמ"א כתררוץ הראשון כי זה לשון השלחן ערוך בסעיף ז, יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו עכ"ל וכתב הרמ"א ולכן אין לסכך עליו ואפי' להניחו על הסכך להחזיקו אסור והוא הדין בכל דבר המקבל טומאה וכו' עכ"ל והוא ממנהגי מהרי"ל, ומדנקט הרמ"א לשון ולכן מבואר שדברי השלחן הערוך הם מאותו טעם של המהרי"ל ושם אסר משום סכך פסול ולא משום מעמיד. ומכל מקום כיון שהיא מחלוקת שקולה בין הראשונים ראוי להתמיר לכתחילה אף שאינה אלא מדרבנן.

ושוב ראיתי שאין צורך להתמיר, חדא שהברגים בטלים לקיר וטהורים, ועוד שאין הברגים סומכים את הסכך, והראיה שאם במקצת תורפה הברגתם אזי יישברו הברגים אף על פי שהם מחוברים לכותל כי אינם חזקים מספיק לשאת את כובד הסכך. אמנם על ידי שהם מהדקים את הקורה לקיר בחזקה נמצא לחץ הקיר על הקורה הוא שמחזיק את כובד הסכך, וזה בודאי הוי צדין וכשר.

יהודה הרצל הנקין

עלמא לע"ד וכבר כתבתי שתולים בזה בוקי סריקי בספר חזון איש, ואפילו אם יביאו קבלה שהיה מחמיר בזה עדיין כיון שכל הראשונים לא דברו בזה אין להתמיר כלל.

ובקיר הבנין שממול דופן העץ חיברתי קורה במאוזן בגובה שני מטרים על ידי ברגים כדי להניח עליה את הקצה הב' של הכלונסאות. ותחילה חשבתי להציב קרשים במאונך לתמוך באותה קורה כדי לצאת ידי דעת החזון איש, כיון שהרבה ראשונים אוסרים להעמיד בדבר המקבל טומאה העיטור וראב"ד ורמב"ן ור"מ מלונדרש הנ"ל ורא"ה ורבנו מנחם והמאירי וריטב"א ואוהל מועד והר"ן וכן פרשו הראב"ד ורמב"ן וריב"ב וריטב"א ור"ן בדעת הרי"ף. והגם שהרבה ראשונים מתירים, ר"ן גיאות ורו"ה וראב"ה בסימן תרל"א ובעל ההשלמה ורי"ד ושלטי הגבורים ורבנו אברהם מן ההר ורא"ש ורי"ז ומהרי"ל ותרומת הדשן, וכן פרשו בעל ההשלמה ורבנו אברהם מן ההר והרא"ש בדעת הרי"ף, וכן דעת הרמב"ם כמו שכתבו המאורות ורבנו אברהם מן ההר וארחות חיים וכן הוא בפרוש המשניות בהדיא שאין הלכה כר' יהודה ושלא כרבנו מנחם. וכן דעת השלחן ערוך להתיר כמו שנראה בסימן תרל"א סעיף י"ג וכמו שכתב המגן אברהם בסימן תרכ"ט סעיף קטן ט' בתרוץ הראשון.

סימן ז

קריאת נשים במגילה בפורים משולש

ביה, אדר תשנ"ד

והמשנה ברורה בסימן תר"צ סעיף י"ח ובפעם הבאה יהיה כן בשנת תשס"א, האם צריכים י' אנשים דוקא או סגי גם בצבור נשים. ואפילו לדעת המשנה ברורה שאשה לא תוציא צבור נשים משכחת לן באיש הקורא להוציא נשים, שאם עשר נשים מקרי צבור יכול לקרוא להן את המגילה במוקפין כ"ד בכרכה כיון שיש י' בלעדיו דליכא פריצותא ואיכא פרסומא ניסא וכן המנהג ברוב בתי הכנסת לערוך קריאה שניה לנשים גם בפורים משולש ולכן דין זה הוא נחוץ לרבים.

בבני בנים חלק ב' סימן י' הראיתי שלדעת כל הראשונים מותר לאשה לקרוא המגילה לצבור נשים ושהקרבן נתנאל במסכת מגילה פרק א' אות מ' והמשנה ברורה באורה חיים סימן תרפ"ט בשער הציון אות ט"ז לא ראו את תוספות הרא"ש עיי"ש. כעת נשאלתי אודות פורים משולש פה ירושלים ת"ו שמקדימים השנה לקרוא בערב שבת כ"ד אדר ואם אין שם עשרה אין לברך כמו שפסקו הפרי חדש

ברם יש שהתירו צרוף נשים עם גברים לקריאת המגילה הר"ץ שעל הר"ף והנמוקי יוסף בדף ה' שכתבו מפורש שנשים מצטרפות וכן צדד באור זרוע חלק ב' סימן ש"ע, ולעוד ראשונים לא נאסר אלא לצרף נשים עם אנשים לעשרה אבל כשעשר נשים קוראות לעצמן גם הם יודו שהרי דימו קריאת המגילה לזימון ושם רק הצרוף אסור ואילו אנשים מזמנים לעצמם ונשים לעצמן. כן היא דעת ספר העיטור בהלכות מגילה פרק א' שכתב מסתברא כי היכי דנשים מזמנות ואין מצטרפות לברהמ"ז ה"נ אין מצטרפות לכתחילה עכ"ל והובא בטור סימן תרפ"ט, ופרוש לכתחילה הוא שמעיקר הדין מועילות לפרסומא ניסא ולכן בדיעבד אם הצטרפו אנשים ונשים לעשרה יצאו ידי חובתם ורק מטעם פריצות אין לעשות כן, ולפי זה בעשר נשים שקוראות לעצמן דליכא פריצותא מותר גם לכתחילה אטו בצרוף אנשים ונשים איכא פרסומא ניסא ובנשים לבדן ליכא פרסומא ניסא. וכן הביא בספר המכתם במסכת מגילה בשם בעל ההשלמה ואינו בספר ההשלמה שלפנינו, שמסתברא דהיכא דנשים מזמנות לעצמן ואינן מצטרפות לאנשים הכי נמי אין מצטרפות לעשרה עכ"ל פ"י ביחד עם אנשים מה שאין כן אם יש י' נשים שפיר דמי בדומה לזימון בג'. ורק לא הבנתי מה שלמדו מזימון לצרוף בקריאת המגילה, והלא נשים אינן מצטרפות עם גברים לזימון מפני שאינן חייבות בברכת המזון אלא מספק כמו שכתבו בעל ההשלמה במסכת ברכות דף כ' עמוד ב' ובספר המכתם שם דף מ"ד עמוד ב', ואינו דומה למקרא מגילה שחייב נשים ואנשים שוה וכן כתב המכתם בעצמו עיי"ש וצ"ע. וספר המכתם למסכת מגילה נמצא בכת"י ודבריו בשם ספר ההשלמה הובאו בהערות לנמוקי יוסף שם דף ה' עמוד א', ואולי במקור מבואר יותר.

ולע"ן בפרי חדש בסוף סימן תר"צ שכתב שהעיקר כבעל העיטור שהטעם שאינן מצטרפות הוא משום פריצותא, ורק מה שכתב שלדעת בה"ג שאינן מוציאות את הגברים כל שכן שאינן מצטרפות, אין זה כל שכן לפי דעת הר"ץ הנ"ל והרי חכמי פרובינצא שבמאירי כתבו שהכל שכן הוא להפך. ובדעת בה"ג בודאי אין לאמר כל שכן כי נשים אינן חייבות בקריאה ולכן אינן מוציאות אנשים ומכל מקום כיון שחייבות לשמוע מצטרפות לעשרה לשמוע.

והשבתי שמועיל ב' נשים. תחילת דבר במחלוקת ראשונים בצרוף נשים לעשרה בקריאת המגילה, עיין בספר המאורות במסכת מגילה דף ה' עמוד א' ובארחות חיים הלכות מגילה אות ב' וכלבו סימן מ"ה שכתבו שאף על פי שנשים מוציאות אנשים אין ראוי להשלים בהן עשרה כי בכל מקום שהצריכו עשרה אנשים בעיני עכ"ל. וכן כתב המאירי במסכת מגילה שם בד"ה כל שהיא לענין נשים מצטרפות שלא יראה כן עכ"ל וכדעת ספר המאורות שמוציאות אבל אינן מצטרפות, וזהו כוונתו בדף ד' עמוד א' בד"ה ועיקר הדברים עיי"ש ובא להוציא מדעת חכמי פרובינצא שהביא שם מקודם שכתבו שאינן מצטרפות וכל שכן אינן מוציאות. ומיהו יש סתירה במאירי כי במסכת ברכות דף מ"ז עמוד ב' כתב שנשים במקרא מגילה גם מוציאות את הרבים וגם מצטרפות לעשרה וכן דעת הר"ץ שעל הר"ף במסכת מגילה דף י"ט שכתב שאי אפשר שנשים מוציאות גברים ואינן מצטרפות עמהם.

ורק אין להוכיח שנשים אינן מצטרפות לפי דעת המאור במסכת מגילה שם ממה שכתב שאם קראה ביחיד יצא בדיעבד בין בזמנה בין שלא בזמנה והביא מן המשנה בדף כ"ג עמוד ב' אין פורסים על השמע ואין עוברין לפני התבה וכו' פחות מעשרה עכ"ל ויש לדייק שאם גם בדיעבד צריך עשרה למה לא שנו במשנה גם את הקורא את המגילה שלא בזמנה וגם המאירי בד"ה מגילה בזמנה כתב ראייה זו, ואם סבר המאור שנשים מצטרפות לעשרה בקריאת המגילה היאך דייק מן המשנה והלא יש לדחות שלא שנו במשנה אלא דברים שצריכים עשרה גברים. זה אינו, כי לא נחתו במשנה אלא למנין עשרה אבל לא שצריכים גברים דוקא, שהרי שנו ואין מזמנין בשם פחות מעשרה עכ"ל ואף על פי כן נחלקו הראשונים האם קטנים מצטרפים לעשרה והאם נשים מזמנות בשם כמו שהביא רבנו מנוח בהלכות ברכות פרק ה' הלכה ז' ועיי"ש בהערות ובשלטי הגבורים במסכת ברכות תחילת פרק ז' ובשלחן ערוך אורח חיים סימן קצ"ט סעיף ג'. ובספר המאורות במסכת ברכות דף מ"ה עמוד א' כתב שעשר נשים מזמנות בשם ואלמא לשון עשרה שבמשנה אינו מורה להוציא נשים, ואף על פי כן כתב לענין קריאת המגילה דהיכא דבעינן עשרה אנשים דוקא בעינן עכ"ל ויש לפרש הטעם דדמי לקריאת התורה.

ונמצא לפי חבל ראשונים יש להתיר על כל פנים בעשר נשים כמו בעשרה גברים. ושוב ראיתי בחזון איש חלק אורח חיים סימן קנ"ה אות ב' שצ"ח ארבעה צדדים להקל בצרוף נשים לעשרה, וממה שפ"ח לענין קריאת נשים בעשרה למוקפין בחל י"ד בשבת וכו' עכ"ל ולא כתב קריאה לנשים בלמ"ד משמע שמ"י בקריאה של נשים לעצמן ושלא כהקרבן נתנאל והמשנה ברורה הנ"ל. בטעם הא' כתב שלחבל ראשונים רש"י וראב"ד ובעל המאור והרא"ש גם קריאה שלא בזמנה אינה צריכה י' אלא לכתחילה, ובאמת גם שיטת המאירי היא כן ואפשר שכן דעת ספר המאורות וארחות חיים עיי"ש ונמצא שאותם המצריכים עשרה גברים מודים שבדיעבד אין צריכים עשרה.

והטעם הב' מלשון הרמב"ם הלכות מגילה פרק א' הלכה ז' כל אלה שמקדימין וקוראין קודם ארבעה עשר אין קוראין אותה בפחות מעשרה עכ"ל ואלא המקדים לקרוא רק ל"ד לא בעי עשרה עיי"ש. ונהי שהעיסור ורבנו אפרים וריב"ב והמאור והרשב"א והריטב"א וחדושי הר"ן והר"ן שעל הר"ף כתבו בהדיא שכן כרך המקדים לערב שבת כשחל ט"ו בשבת נקרא שלא בזמנה ולדעתם שפיר בעי עשרה, מכל מקום באור זרוע ורבנו אברהם מן ההר העתיקו לשון הרמב"ם וכן ממה שרש"י והמאירי ונמוקי יוסף פרשו שלא בזמנה היינו בני כפרים שהקדמו ליום הכניסה ולא הזכירו בן כרך המקדים ל"ד משמע כהרמב"ם.

והטעם הג' כי באור זרוע נסתפק בלאו בני חיובא אי הוי בכלל עשרה והיינו קטנים ומשמע דנשים ודאי הן בכלל עשרה כיון דבני חיובא הן, וסיים בחזון איש שאין מקום לקבוע בפרסומא ניסא כללים ולמעוטי נשים עכ"ל ומיהו כבר ראינו מחלוקת ראשונים בזה. גם מה שכתב שבאור זרוע מ"י בקטנים, ומקורו מהמגן אברהם בסימן תר"צ סעיף קטן כ"ד ועיין בלבושי שרד ופליגי על הרמ"א שכתב שהספק הוא בנשים, לע"ד הצדק עם הרמ"א כי אין סברא שקטנים יהיו שייכים בפרסומא ניסא. ועוד כי האחרונים לא ראו דברי האור זרוע אלא מה שהובא בהגהות אשר"י שכתב מספקא לי שלא בזמנה אי בעינן שיהיו כולן בני מצות כמו בכל הטעונים עשרה

או דילמא הואיל ואינו אלא פרסומי ניסא אף על פי שאינם בני מצות איכא פרסומא טובא עכ"ל ולכן פרשו שבני מצות הם בני חיובא ושאינם בני מצות הם קטנים. אבל אינו נראה כן בגוף האור זרוע כי הביא מהמשנה במסכת מגילה הנ"ל שמנו דברים הצריכים עשרה ואינו סובר שהמשנה מ"י במספר בלבד ושלא כראשונים שהבאתי למעלה, ולכן כתב שאם גם מי שאינם בני מצוה מצטרפים לקריאת המגילה בעשרה אתי לי שפיר דלא תני מגילה שלא בזמנה בהדי הנ"ל בפרק הקורא עומד עכ"ל. ואם לדעתו מי שאינם בני מצוה פרושו קטנים איזו ראייה הביא מהמשנה, כי הלא גם בלי קטנים יש לאמר שלא שנו קריאת המגילה כיון שנשים מצטרפות לעשרה שלא כבכל אלה שנמנו במשנה, אלא האור זרוע מספקי בנשים כמו שכתב הרמ"א ולכן שפיר הוכיח מן המשנה שלא שנו קריאת המגילה שלא בזמנה כיון שסגי גם בנשים מה שאין כן קטנים לא נכנסו לספק כלל, ובני מצוה פ"י זכרים ולאפוקי בנות מצוה שהן נקבות אף על פי שהלשון דחוק קצת. ובאור זרוע סימן שע"ח פסק שנשים ודאי מוציאות אנשים וכאן נסתפק האם מצטרפות לעשרה, כי אין האחד תלוי בשני וכמו שראינו בספר המאורות וארחות חיים והמאירי.

והטעם הד' לפי מה שכתב הרמ"א שם שאם קראו אותה בצבור ואיזה יחיד לא שמעה יכול לקרוא אפילו לכתחילה ביחיד הואיל וקורין אותה באותה העיר בעשרה, וכתב בחזון איש שנראה שגם שלא בזמנה הדין כן ועיי"ש מה שדן בזה. לא הבנתי, כי דברי הרמ"א הם מהראב"ד הובא בארחות חיים שם אות כ"ד ובמאירי בד"ה ויש פוסקים ובנמוקי יוסף, ובמאירי מבואר שהראב"ד לשיטתו בהשגות על הרמב"ם הלכות מגילה שם שאין צריכים עשרה אלא לכתחילה ו"ל וגדולי המפרשים כתבו שכל שאין צבור בעיר לכתחילה יפה הוא לאסוף עשרה אבל כל שיש צבור בעיר קורין אותה לכתחילה ביחיד וסומכים על פרסום קריאת הצבור עכ"ל. וכן הוא בנמוקי יוסף שכלל דעת הראב"ד והמאור ביחד ודעת המאור היא שגם בשלא בזמנה אינה צריכה עשרה אלא לכתחילה, ולפי זה יובנו דברי ספר ההשלמה במסכת מגילה שהביא בשם הראב"ד אותה הראיה מן המשנה שהביא המאור כי שיטה אחת לשניהם וגם בחזון איש כתב שכן היא דעת הראב"ד. ואם כן אין

בעצמן חייבות בעשרה, ויובן לפי שיטת בה"ג שנשים חייבות בשמיעת המגילה ולא בקריאתה כי יש במגילה שני ענינים הא' לשמוע שהוא במקום הלל כיון שכולם היו באותו הנס והב' לקרוא אותה שהוא פרסום הנס להשמיעה לאחרים. ולדעת בה"ג נשים אינן חייבות להשמיע לאחרים ולכן אפילו אם מצטרפות לעשרה לשמוע מכל מקום כשקראות להוציא עצמן שאין זה משום קריאה אלא משום שמיעה אינן חייבות להשמיע לאחרים, ולכן לא בעי לעצמן עשרה ודוק.

יהודה הרצל הנקין

ראיה מהראב"ד לדין שאנו פוסקים שקריאה שלא בזמנה צריכה עשרה אפילו בדיעבד כדי לברך, וכדוקא הביא הרמ"א דבריו על הקורא בזמנה ב"ד או בט"ו שאז עשרה הוא רק לכתחילה.

ומכל מקום לדינא לע"ד יש להתיר לעשר נשים לקרוא את המגילה בפורים משולש ככל הני רבוותא וכן מותר לאיש לקרוא להן כיון שהן י' בלעדיו. והנה בסברה אם אינן שייכות לעשרה גם אינן חייבות בעשרה, אמנם גם אם מצטרפות לעשרה זהו להוציא אנשים ידי חובת עשרה אבל אין הנשים

סימן ח

גדרי חכם שאסר אין חברו רשאי להתיר והאם חכם שלא נשאל יכול לאסור

במסכת עבודה זרה דף ז' עמוד א' דכיון דפליגי בשיקול הדעת ושניהם שקולין אי חד מינייהו סמוך אגמריה שהולכין אחריו עכ"ל ואלמא לא אם גם לשני יש קבלה, וכולי עלמא מודו בזה ואינו תלוי במחלוקת בין הרמ"א שם סעיף ל"א והערוך השלחן אות ס"א לבין הש"ך סעיף קטן נ"ה.

ולפי זה קשה על מה שבאר בערוך השלחן למה הרמב"ם והטור השמיטו הדין של חכם שאסר אין חברו רשאי להתיר, וז"ל דס"ל לרבתינו אלה דעכשיו אחר שנתפשטו ספרי הש"ס והפוסקים לא שייך כל דין זה שהרי כבר נתבאר שדין זה אינו אלא כשנחלקו בסברא בעלמא ועכשיו אין לנו דבר הוראה שאין לה ראייה מאיזה גמ' או מאיזה פוסק ורחוק הוא להורות בכלל בסברא בעלמא עכ"ל, אדרבה כיון שגם הרב הראשון בודאי יש לו ראייה מאיזה גמרא או פוסק אם כן מאי אולמיה הרב השני ממנו ולמה יכול להתיר איסורו. ולתרץ זה המשיך בערוך השלחן שאי משום שגם הפוסקים מחולקים וכו' בזה באר הרמב"ם בסוף פרק א' דממרים וז"ל שני חכמים שנחלקו וכו' אחד אוסר ואחד מתיר וכו' בשל תורה הלך אחרי המחמיר בשל סופרים הלך

ב"ה, ט"ז אייר תשנ"ה
לשואל אחד

אחרי זמן רב אני מתפנה לענות לשאלותיך, ואין לך לבטל את כישוריך בתורה וכמו שיפה הבאת מספר הישר.

א

בדברי הערוך השלחן ביורה דעה סימן רמ"ב אות ס"ג, נתקשיתי לפי שחכם ב' יכול להתיר מה שאסר חכם א' רק אם יש יתרון להוראת השני וכגון שיש לו קבלה שהראשון טעה או שהראשון שכח הלכה מפורשת כמו דבר משנה בימיהם או פסק השלחן ערוך בימינו או שסוגיא בעלמא אינו כדעת הראשון ועיין בערוך השלחן שם אות נ"ט. מה שאין כן אם שניהם שווים, ולא בלבד במחלוקת בשיקול הדעת במציאות כמו הדוגמה שהביא בספר הישר סימן קמ"ז במראה דם נדה שלהערכת החכם הראשון נוטה לאדמימות ולהערכת השני אינו נוטה שבזה אין השני יכול להתיר איסורו של הראשון, אלא הוא הדין במחלוקת בהלכה אם לשניהם יש קבלות מרבתייהם כי מאי אולמיה האי מהאי, וכן משמע בריטב"א